

Resoluziun CM/ResCMN(2019)7 davart la realisaziun da la Convenziun da basa per proteger las minoritads naziunalas tras la Svizra

*(deliberada dal Comité dals ministers ils 14 da matg 2019
a chaschun da la 1346. sesida dals delegads dals ministers)*

Il Comité dals ministers, tenor ils artitgels 24 fin 26 da la Convenziun da basa per proteger las minoritads naziunalas (numnada qua sutvart «Convenziun da basa»);

sa basond sin la Resoluziun Res(97)10 dals 17 da settember 1997 ch'enumerescha las reglas deliberadas dal Comité dals ministers areguard il mecanissem da surveglianza tenor ils artitgels 24 fin 26 da la Convenziun da basa;

resguardond la regla da votaziun ch'è vegnida acceptada en connex cun la deliberaziun da la Resoluziun Res(97)10¹;

resguardond l'instrument da ratificaziun ch'è vegnì deposità da la Svizra ils 21 d'october 1998;

renviend al rapport che la Regenza svizra ha inoltrà ils 15 da favrer 2017 en il rom dal quart ciclus da surveglianza da la Convenziun da basa;

suenten l'examinaziun dal quart Parairi dal Comité consultativ davart la Svizra, ch'è vegnì deliberà ils 31 da matg 2018;

deliberescha las suandantas conclusiuns areguard la Svizra:

Las autoritads vegnan supplitgadas da resguardar las remartgas e las recumandaziuns en las parts I e II dal quart Parairi dal Comité consultativ. Per meglierar la realisaziun da la Convenziun da basa ston vegnir prendidas tranter auter las suandantas mesiras.

Recumandaziuns per in agir immediat²:

➤ Las autoritads federalas ston infurmar pli fitg la populaziun davart il dretg vertent per cumbatter cunter la discriminaziun e ston danovamain prender en consideraziun l'opportunitad da deliberar ina legislaziun generala federala cunter la discriminaziun; facilitar l'access a la giustia per persunas che appartegnan a las minoritads naziunalas e ch'èn daventadas victimas da discriminaziuns, particularmain tras sforzs per autorisar las organisaziuns nunguvernamentalas d'agir en l'interess general e da defender ils dretgs ed ils interess da las victimas; stgaffir uschè svelt sco pussaivel ina instituziun dals dretgs umans en il senn dals Principis da Paris, ch'è instituziunalmain e finanzialmain independenta e da la quala il mandat e l'abiltad d'agir per promover e per proteger ils dretgs umans èn plainamain garantids; crear posts da mediaziun («ombudsperson institutions») sin plaun federal e chantunal.

¹ En connex cun l'acceptaziun da la Resoluziun Res(97)10 ils 17 da settember 1997 ha il Comité dals ministers deliberà tranter auter la suandanta regla: «Ils conclus prendids tenor ils artitgels 24.1 e 25.2 da la Convenziun da basa valan sco acceptads, sche dus terzs dals represchentants da las parts contractantas che prendan part a la votaziun, inclusiv la maioritad dals represchentants da las parts contractantas che han il dretg d'in sez en il Comité dals ministers, approveschan quels.»

² Las recumandaziuns qua sutvart èn ordinadas tenor la successiun dals artitgels correspundents da la Convenziun da basa.

- Conceder – en il rom da proceduras accessiblas, nunpartischantas e transparentas – il sustegn finanziel a projects che mantegnan e promovon l'identitad e la cultura da persunas cun ina moda da viver nomada; conceder meds finanzials e persunals suffizients a la fundaziun «In futur per ils viagiants svizzers», per ch'ella possa ademplir sias incumbensas e cuntanscher las cuminanzas pertutgadas; realisar uschè svelts sco pussaivel las mesiras cuntegnidas en il plan d'acziun da la Confederaziun per promover Jenics, Sinti/Manouches e Roma*^{*}; sensibilisar la populaziun per la moda da viver nomada; stgaffir avunda plazzas da staziunament e da transit entaifer il termin ch'è previs en il plan d'acziun.
- Sentenziar sistematicamain ed immediatamain tut las furmas d'intoleranza, particularmain furmas manifestadas publicamain, saja quai antiziganissem, antisemitissem u ostilitad envers Muslims; analisar sistematicamain talas manifestaziuns e perseguitar penalmain ils auturs da quellas; dar a persunas che appartegnan a las minoritads naziunalas la pussaivladad da purtar plant davant dretgira sco victimas da plets instigants, particularmain tras sforzs per autorisar las organisaziuns nunguvernamentalas d'agir en l'interess general e da defender ils dretgs ed ils interess da las victimas; perseguitar senza retard las mesiras identitgadas e las realisar sin plaun federal e chantunal, per che la segirezza da las persunas che appartegnan a las minoritads naziunalas saja garantida.

Ulteriuras recumandaziuns:

- Tar l'elavuraziun da novs texts da lescha, per exempel davart l'urden public, far attenziun commensuradamain al mantegniment da l'identitad e da la cultura da persunas che appartegnan a minoritads naziunalas e proteger lur dretg da pratitgar lur tradiziuns; garantir che la revisiun da la Lescha federala davart il commerzi ambulante e l'ordinaziun correspondentes vegnian interpretadas ed applitgadas conform a las finamiras.
- Promover pli fitg projects da sensibilisaziun che han l'intent da reducir pregiudizis envers la furma da viver nomada dals Jenics e dals Sinti/Manouches, particularmain projects che sa drizzan a las medias u a col-lavuradors da las medias.
- Cuntinuar sin plaun federal cun las stentas che procuran per l'egualitad efectiva da persunas da las cuminanzas linguisticas uffizialas, uschia che las persunas pon duvrar vinavant lur atgna lingua en il contact cun l'administraziun federala; laschar translatar en autras linguas naziunalas – tenor apprezzar da las autoritads ed en cunvegientscha cun las represchentantas ed ils represchentants da las minoritads pertutgadas – las decisiuns las pli impurtantas dal Tribunal federal davart ils dretgs da las persunas che appartegnan a minoritads naziunalas; promover pli fitg l'utilisaziun da las linguas minoritadas en il rom da las activitads dal mintgadi, en campagnas d'infurmaziun, en la justia ed en l'administraziun dal chantun Graubünden/Grischun/Grigioni.
- Cuntinuar a sviluppar en il sector da la scolaziun e da la furmaziun professiunala soluziuns flexiblas ch'èn adattadas per persunas cun ina furma da viver nomada ed integrar las famiglias pertutgadas en l'elavuraziun da novs projects per garantir il dretg dals uffants sin furmaziun e per stgaffir cundiziuns che permettian da cumbinar quest dretg cun il dretg sin ina furma da viver nomada; integrar la cultura e l'istorgia dals Jenics, Sinti/Manouches e Roma en ils plans d'instrucziun ed en ils meds d'instrucziun per promover la diversitad e l'integraziun sociala en la populaziun e per rinforzar la conscienza per la furma da viver nomada e sia acceptanza.
- Promover l'instrucziun da ed en talian e rumantsch ordaifer ils territoris, nua che las persunas che appartegnan a questas minoritads linguisticas vivan tradiziunalmain, particularmain en las grondas citads; tschertgar il dialog cun las represchentantas ed ils represchentants da las minoritads pertutgadas ed identitgar il basegn dals Rumantschs e dals italofons per l'instrucziun sin il stgalim secundar (stgalim secundar II) en lur lingua.
- Examinar – en enclegientscha cun las represchentantas ed ils represchentants da las minoritads, che reflecteschan la diversitad en lur cuminanzas – pussaivladads per ina meglra participaziun a la vita publica da persunas che appartegnan a minoritads naziunalas, per che quellas possian cooperar als process da decisiun tant sin plaun federal sco er sin plaun chantunal ed interchantunal, per exempel tras mecanissem durabels, organs consultativs u valurs da finamira en l'administraziun publica.

* La noziun «Roma e viagiants», che vegn duvrada en il Cussegl da l'Europa, include l'entira multifariadad da las gruppas ch'èn tangadas en quest sector da la lavur dal Cussegl da l'Europa: d'ina vart a) Roma, Sinti/Manouches, Kalés/Gitans, Kaales, Romanichals, Boyashs/Rudarais; b) Egipzians dal Balcan (Egipzians ed Aschkalis); c) gruppas orientalas (Dom, Lom ed Abdal); da l'autra vart gruppas sco Travellers, Jenics e gruppas da persunas che vegnan registradas sut la noziun administrativa «viagiants», sco er persunas che designeschan sasezzas sco Zagrenders. Questa annotaziun è in'annotaziun explicativa, betg ina definiziun dals Roma e/u dals viagiants.